

ประโยค ป.ธ. ๓

สัมพันธ์ไทย

สอบ วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗

ทูปปพพชชั ทุรภิรมั	ทุรวาสา ฆรา ทุกขา
ทุกไซ สมานสัวาโส	ทุกขานุบัติตทุคตุ
ตสุมาน จทุคตุ ลียา	น จ ทุกขานุบัติโต ลียาติ ๑

ตตถ ทูปปพพชชชติ อปปิ วา มหนตั วา โภคกขนุชั เจว ณาติปริวภูฏณจ ปหาย อิมสุมิ์ สาสเน อูรั ทตวา ปพพชชั นาม ทุกชั ๑ ทุรภิรมนุติ เอัว ปพพชชิตเนาปิ ภิกขาจரியาย ชีวิตวุตติ ฆณฺเณตน อปริมาณสิลลกขนุชโคปนธมมานุธมมปฏิบัติปุรณวเสน อภิรมิตุ่ ทุกชั ๑ ทุรวาสาติ ยสุมาน ปน ฆรั อวสนฺเณตน ราชัน ราชกิจจัน อีสฺสรานัน อีสฺสรากิจจัน วทิตพพั ปริชนา เจว ธมฺมิกา จ สมนพฺราทมณฺณา สงคทิตพพวา เอัว สนฺเตปิ ฆรวาโส ฉิททมฺโฆ วีย มหาสมฺทโท วีย จ ทูปปุโร ตสุมาน ฆรา นามเต ทุรวาสา ทุกขา อวารสิตุ่ เตเนว การณฺเนน ทุกขาติ อตุโถ ๑ ทุกไซ สมานสัวาโสติ คิทโน ทิ เย ชาติโคตตกุลโฆเคทิ ปพพชชิตา วา สึลาจารพาทุสจจาทีทิ สมานาปิ ทตวา โกลิ ตวั โโก อหนฺติอาทีนิน วตวา อธิกรณฺปปสฺตา โหนฺติ เต อสมานา นาม เตทิ สทฺธี สัวาโส นาม ทุกไซติ อตุโถ ๑ ทุกขานุบัติตทุคตุติ เย วภูฏสงฆาตัง อทฺธานัน ปฏิปนฺนตตวา อทฺคตุ เต ทุกฺเขน อณุบัติตา ว ๑ ตสุมาน จทุคตุติ ยสุมาน ทุกขานุบัติตทาโวปิ ทุกไซ อทฺคตุทาโวปิ ทุกไซ ตสุมาน วภูฏสงฆาตัง อทฺธานัน คมนตาย อทฺคตุปิ น ภเวยฺย วุตตปฺปการเณ ทุกฺเขน อณุบัติโตปิ น ภเวยฺยาติ อตุโถ ๑ (ธมฺมปทฺฎจกถาย สตฺตโม ภาโค/หน้า ๑๐๙)

ให้เวลา ๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๓ สัมพันธไทย

สตถา สยกตตทา ใน อาท ๑ อาชฺยตบท กตตฺวจาก อิมํ วิเสสน ของ คาทํ ๑
อวุตตกมฺม ใน อาท

ทฺพปพฺพชฺช^๑ กิติ ทฺรภิมํ กิติ ลิงฺคตฺถ มฺรา สยกตตทา
ใน โหนฺติ ๑ อาชฺยตบท กตตฺวจาก ทฺรวาสา วิเสสน
ของ มฺรา^๒ ทฺกฺษา วิกตฺกตตทา ใน โหนฺติ อสมานสฺวาโส^๓
สยกตตทา ใน โหติ ๑ อาชฺยตบท กตตฺวจาก ทฺกฺไซ
วิกตฺกตตทา ใน โหติ อทฺธฺจฺจ สยกตตทา ใน โหนฺติ ๑
อาชฺยตบท กตตฺวจาก ทฺกฺษานฺปตฺติทา วิกตฺกตตทา ใน
โหนฺติ ปุคฺคโล สยกตตทา ใน น ลฺยา สองบท น
สองคํพท์ ปฏฺิเสธ ใน ลฺยา สองบท กิริยา สองบท
อาชฺยตบท กตตฺวจาก ตสฺมา เหตุ ใน น ลฺยา
สองบท จ สองคํพท์ วากฺยสมฺมจฺจยตฺถ เข้ากับ น
อทฺธฺจฺจ ลฺยา และ น ทฺกฺษานฺปตฺติโต ลฺยา อทฺธฺจฺจ
วิกตฺกตตทา ใน ลฺยา ทฺกฺษานฺปตฺติโต วิกตฺกตตทา ใน
ลฺยา อิติ คํพท์ สรฺูป ใน อิมํ คาทํ ๑

^๑ ทฺพปพฺพชฺช = ฌย ปัจจย ลงในอรรถภาวสาธนะ ระบุถึงกิริยาทั่วไป ใช้เป็น ปุ และ ฌ สหฺทศตบทจินฺดา ชื่อ ๓๔๙ หน้า ๕๕๕ ๑

^๒ มฺรา = เป็น ฌ ลง โย ลบ โย ทีละ อ เป็น อา ปทฺรูปสิทฺธิ สุตฺรที่ ๖๙ สหฺพโยนินฺนมาเอ แต่ในคานฺถนี้ น่าจะเป็นการเปลี่ยนหรือ(ใช้สลับลิงค์) เพราะในอรรถกถา ท่านใช้เป็นรูป มฺรา นานาเอ เหมือนอุทาหรณ์ในธรรมบทภาค หน้า ๑๒๙ ว่า ยสฺส เอเต ธนา อตฺถิ ดั่งนี้ ๑

^๓ สมานสฺวาโส = สันนิษฐานว่า ๑. น่าจะเป็นคํพท์สนธิว่า ทฺกฺไซสมานสฺวาโส เหมือนบาทต่อมว่า ทฺกฺษานฺปตฺติทฺธฺจฺจ ๒. ลบ อ ด้วยอำนาจฉินฺท์ เพราะกิน ๘ พยางค์ ๓. เป็น สมานสฺวาโส นั้นเอง โดยอธิบายว่า การอยู่ร่วมกันอย่างสม่าเสมอกัน ไม่มีผู้น้อย ผู้ใหญ่ขาดความเคารพยำเกรงกัน มีทีฏฐิมานะเข้าหากันก็คืออยู่อย่างไม่เสมอกัน มีแต่ก่อให้เกิดทุกข์ สำหรับนักศึกษาในคานฺถนี้ จะใช้ตามรูปพระบาลีว่า สมานสฺวาโส หรือ ตามนัยอรรถกถาว่า อสมานสฺวาโส ก็ได้ ๑

ตตถ วิเสสน ของ ปเทศ ๑ นิหุทธารณ ใน ปทสส ทุปรพพชชฺช สรูป ใน อิติ ๑ คัพพํ สรูป ใน ปทสส ๑ นิหุทธารณีย และ สามีสสมพนฺธ ใน อตฺถโก ปพพชชฺช สยกตฺตา ใน โหติ ๑ อาชฺยตบฺท กตฺตฺวาจก อปฺปํ กิตฺติ มหฺนตํ กิตฺติ วิเสสน ของ โภคกฺขนฺธฺ วา สองคัพพํ ปทวิกปฺปตฺตถ เข้ากับ อปฺปํ และ มหฺนตํ โภคกฺขนฺธฺ กิตฺติ ฌาติปริวฏฺฏํ กิตฺติ อวฺตุตฺตกมฺม ใน ปทหาย จ สองคัพพํ ปทสมฺมจฺจยตฺตถ เข้ากับ อปฺปํ วา มหฺนตํ วา โภคกฺขนฺธฺ และ ฌาติปริวฏฺฏํ เอว คัพพํ อวฺทธารณ เข้ากับ จ คัพพํหน้า ปทหาย ปุพฺพกาลกิริยา ใน ปพพชชฺช อิมสฺสมี วิเสสน ของ สาสเน ๑ ภินฺนาธาร ใน ปพพชชฺช อูรํ อวฺตุตฺตกมฺม ใน ทตฺวา ๑ กิริยาวิเสสน ใน ปพพชชฺช นาม คัพพํ สณฺณชิตฺตก เข้ากับ ปพพชชฺช ทฺกฺขํ วิกตฺติกตฺตา ใน โหติ อิติ คัพพํ สรูป ใน อตฺถโก ๑ ลิงฺคตฺตถ ๑

ทฺวาริรมํ สรูป ใน อิติ ๑ คัพพํ สรูป ใน ปทสส ๑ สามีสสมพนฺธ ใน อตฺถโก อภิริมิตฺตุ ตมฺมตฺตถกตฺตา ใน โหติ ๑ อาชฺยตบฺท กตฺตฺวาจก เอวํ กิริยาวิเสสน ใน ปพพชชฺชเตน ๑ กิตฺติ ฌมฺมฺนเตน กิตฺติ วิเสสน ของ กุลปฺตฺเตน ๑ อนภิหิตกตฺตา ใน อภิริมิตฺตุ อปฺปํ คัพพํ สมฺภาวนตฺตถ (หรือ อเปกฺขตฺตถ) เข้ากับ ปพพชชฺชเตน ภิกฺขาจจริยา ย กรณ ใน ฌมฺมฺนเตน ชีวิตฺตฺตฺติ อวฺตุตฺตกมฺม ใน ฌมฺมฺนเตน อปริมาณสีลกฺขนฺธโคปนธมฺมานุธมฺมปฺฏิปตฺติปฺรณวเสน กรณ ใน อภิริมิตฺตุ ทฺกฺขํ วิกตฺติกตฺตา ใน โหติ อิติ คัพพํ สรูป ใน อตฺถโก ๑ ลิงฺคตฺตถ ๑

ทฺวาราวสา สรูป ใน อิติ ๑ คัพพํ อาทยตฺตถ ใน ปทสส ๑ สามีสสมพนฺธ ใน อตฺถโก ปน คัพพํ วากฺยารมฺภชิตฺตก ราชกิจฺจํ กิตฺติ อิสฺสรกิจฺจํ กิตฺติ วุตฺตกมฺม ใน วทิตพฺพํ ปุคฺคเลน อนภิหิตกตฺตา ใน วทิตพฺพํ ๑ กิตฺตบฺท กมฺมวาทจก ยสฺสฺมา กิริยาปฺรามาส ฆรํ อวฺตุตฺตกมฺม ใน อวฺวสนเตน ๑ วิเสสน ของ ปุคฺคเลน ราชฺชนํ สามีสสมพนฺธ ใน ราชกิจฺจํ อิสฺสรวานํ สามีสสมพนฺธ ใน อิสฺสรกิจฺจํ ปรีชฺณา กิตฺติ สมณพฺรหฺมณฺณา กิตฺติ วุตฺตกมฺม ใน สงฺคหิตพฺพา ปุคฺคเลน อนภิหิตกตฺตา ใน สงฺคหิตพฺพา ๑ กิตฺตบฺท กมฺมวาทจก จ สองคัพพํ ปทสมฺมจฺจยตฺตถ เข้ากับ ปรีชฺณา และ ฐมฺมิกา สมณพฺรหฺมณฺณา เอวํ วิเสสน ของ ภาเว ๑ ลกฺขณวฺนฺต ใน สนฺเต ๑ ลกฺขณวฺนฺตกิริยา (หรือ เอวํ ลกฺขณวฺนฺต ใน สนฺเต ๑ ลกฺขณวฺนฺตกิริยา) ปิ คัพพํ อเปกฺขตฺตถ เข้ากับ สนฺเต ฆรฺวาวโส สยกตฺตา ใน โหติ ๑ อาชฺยตบฺท กตฺตฺวาจก ฉิทฺทสมฺมฺนํ กิตฺติ มหาสมฺมุทฺโท กิตฺติ อุปฺมาลิงฺคตฺตถ วย สองคัพพํ อุปฺมาชิตฺตก เข้ากับ ฉิทฺทสมฺมฺนํ และ มหาสมฺมุทฺโท จ สอง คัพพํ ปทสมฺมจฺจยตฺตถ เข้ากับ ฉิทฺทสมฺมฺนํ และ มหาสมฺมุทฺโท วย ทฺวปฺปฺโร วิกตฺติกตฺตา ใน โหติ ฆรฺวา สยกตฺตา ใน โทณฺติ ๑ สองบฺท อาชฺยตบฺท กตฺตฺวาจก ตสฺมา

เหตุ ใน โทหนฺติ สองบท นาม คัพฺพํ สณฺญาไซฺตถ เข้ากับ ฆฺรา เอเต กิตฺติ ทฺราราสา กิตฺติ วิเสสน ของ ฆฺรา ทฺกฺขา วิกตฺติกตฺตา ใน โทหนฺติ ทฺกฺขา โทหนฺติ วิวฺริย ใน อาวลิตฺตุ เตเนว การณฺน ทฺกฺขา โทหนฺติ ๆ วิวฺรณฺ อาวลิตฺตุ ตุมตฺตสมฺปทาน ใน โทหนฺติ เตเน วิเสสน ของ การณฺน เอว คัพฺพํ อวธารณฺ เข้ากับ เตเน การณฺน เหตุ ใน โทหนฺติ ทฺกฺขา* วิกตฺติกตฺตา ใน โทหนฺติ อิติ คัพฺพํ สฺรูป ใน อตฺถโถ ๆ ลิงฺคตฺถ ฯ

ทฺกฺโข สมานสฺว่าโส สฺรูป ใน อิติ ๆ คัพฺพํ สฺรูป ใน คาถาปาหสฺส ฯ สมิสมฺพนฺธ ใน อตฺถโถ ทิ คัพฺพํ ทฺพฺพทฺทฺกรณไซฺตถ* เย วิเสสน ของ ปุคฺคลา ๆ สยกตฺตา โทหนฺติ ๆ อาชฺยาตบท กตฺตฺวาจก คิทฺติโน วิเสสน ของ ปุคฺคลา ชาตฺติโคตฺตตฺกุลโกเคทฺติ ตตฺติยาวิเสสน ใน สมานา ๆ วิกตฺติกตฺตา ใน ทฺตฺวา ปิ คัพฺพํ อเปกฺขชฺตถ เข้ากับ สมานา ปทฺพพิชิตา วิเสสน ของ ปุคฺคลา วา สอง คัพฺพํ ปทฺวิกปฺปตฺถ เข้ากับ คิทฺติโน ชาตฺติโคตฺตตฺกุลโกเคทฺติ สมานาปิ และ ปทฺพพิชิตา สฺลีลาจารพาทฺสจฺจาที่ทฺติ สมานาปิ สฺลีลาจารพาทฺสจฺจาที่ทฺติ วิเสสน ของ กุณฺเณทฺติ ๆ ตตฺติยาวิเสสน ใน สมานา ๆ วิกตฺติกตฺตา ใน ทฺตฺวา ปิ คัพฺพํ อเปกฺขชฺตถ เข้ากับ สมานา ทฺตฺวา สมานกาลกิริยา ใน วตฺวา ตฺวํ สยกตฺตา ใน อสิ ฯ อาชฺยาตบท กตฺตฺวาจก โโก วิกตฺติกตฺตา ใน อสิ อหํ สยกตฺตา ใน อมฺหิ ฯ อาชฺยาตบท กตฺตฺวาจก โโก วิกตฺติกตฺตา ใน อมฺหิ โกลิ ตฺวํ โโก อหนฺติอาทฺธินิ วิเสสน ของ วจฺนานิ (หรือ อิติ คัพฺพํ สฺรูป ใน อาทฺธินิ วจฺนานิ อาทฺธินิ วิเสสน ของ วจฺนานิ) ๆ อวฺตฺตตฺกมฺม ใน วตฺวา ๆ ปุทฺพพกาลกิริยา ใน โทหนฺติ อธิกรณฺนปฺปสฺตฺตา วิกตฺติกตฺตา ใน โทหนฺติ เต วิเสสน ของ ปุคฺคลา ๆ สยกตฺตา ใน โทหนฺติ ๆ อาชฺยาตบท กตฺตฺวาจก อสมานา วิกตฺติกตฺตา ใน โทหนฺติ นาม คัพฺพํ สณฺญาไซฺตถ เข้ากับ อสมานา สฺว่าโส สยกตฺตา ใน โทติ ฯ อาชฺยาตบท กตฺตฺวาจก เตทฺติ วิเสสน ของ อสมานปุคฺคเลทฺติ ๆ สหตฺตตฺติยา ใน สทฺธิ ฯ คัพฺพํ ทฺพฺพสมฺวาเย เข้ากับ สฺว่าโส นาม คัพฺพํ สณฺญาไซฺตถ เข้ากับ สฺว่าโส ทฺกฺโข วิกตฺติกตฺตา ใน โทติ อิติ คัพฺพํ สฺรูป ใน อตฺถโถ ๆ ลิงฺคตฺถ ฯ

ทฺกฺขานฺนปฺติตทฺทฺคฺจ สฺรูป ใน อิติ คัพฺพํ สฺรูป ใน คาถาปาหสฺส ฯ สามีสมฺพนฺธ ใน อตฺถโถ เย วิเสสน ของ ปุคฺคลา ๆ สยกตฺตา ใน โทหนฺติ ๆ อาชฺยาตบท กตฺตฺวาจก วฏฺฏสงฺฆาตฺติ วิเสสน ของ อทฺธานํ ๆ สมฺปาปฺถนิกมฺม ใน ปฏฺธิปฺนฺน- ปฏฺธิปฺนฺนตฺตา เหตุ ใน อทฺทฺคฺจ ๆ วิกตฺติกตฺตา ใน โทหนฺติ เต วิเสสน ของ ปุคฺคลา ๆ สยกตฺตา ใน โทหนฺติ ฯ

* ประโยคนี้ ถ้าใช้ โทหนฺติ บทเดียว อาวลิตฺตุ และ การณฺน ต้องสัมพันธ์ เข้ากับ ทฺกฺขา บทหลัง

* ประเภท บุคฺคตฺติทฺพฺพทฺทฺกรณ

อาชญาตบท กตตฺวาจก ทุกฺเชน อนฺนํหิตกตฺตฺตา ใน อนฺนํปติตฺตา ๑ วิกตฺติกตฺตฺตา ใน โหนฺติ ๖
 คัณฑ์ อวธารณ เข้ากับ อนฺนํปติตฺตา อิติ คัณฑ์ สฺรูป ใน อตฺถโก ๑ ลิงคตฺถ ๑

ตฺสฺมา น จทฺธคฺคฺ สฺรูป ใน อิติ ๑ คัณฑ์ อาทยตฺถ ใน ปททฺวยสฺส ๑ สามีสฺมพฺนฺธ ใน
 อตฺถโกทุกฺขานฺนํปติตฺตาไ ๖ สยกตฺตฺตา ใน โหติ ๑ อาชญาตบท กตตฺวาจก ยสฺมา กิริยาปรามาส
 ปี คัณฑ์ อเปกขตฺถ เข้ากับ ทุกฺขานฺนํปติตฺตาไ ๖ ทุกฺโข วิกตฺติกตฺตฺตา ใน โหติ อทฺธคฺคาไ ๖
 สยกตฺตฺตา ใน โหติ ๑ อาชญาตบท กตตฺวาจก ปี คัณฑ์ อเปกขตฺถ เข้ากับ อทฺธคฺคาไ ๖
 ทุกฺโข วิกตฺติกตฺตฺตา ใน โหติ ปุคฺคโล สยกตฺตฺตา ใน น ภเวยฺย สองบท น สองคัณฑ์ ปฏฺิเสธ
 ใน ภเวยฺย สองบท กิริยา สองบท อาชญาตบท กตตฺวาจก ตฺสฺมา เหตุ ใน น ภเวยฺย
 สองบท ฆฺณฺนสงฺฆาตฺ วิเสสน ของ อทฺธานํ ๑ สฺมปฺปาปฺณิยกมฺม ใน คมฺน- คมฺนตฺาย เหตุ ใน
 อทฺธคฺคฺ ปี สองคัณฑ์ วากฺยสฺมฺจยตฺถ เข้ากับ ฆฺณฺนสงฺฆาตฺ อทฺธานํ คมฺนตฺาย อทฺธคฺคฺ น ภเวยฺย
 และ วุตตฺปฺปการณ ทุกฺเชน อนฺนํปติโต น ภเวยฺย อทฺธคฺคฺ วิกตฺติกตฺตฺตา ใน ภเวยฺย และ
 วุตตฺปฺปการณ วิเสสน ของ ทุกฺเชน ๑ อนฺนํหิตกตฺตฺตา ใน อนฺนํปติโต ๑ วิกตฺติกตฺตฺตา ใน
 ภเวยฺย อิติ คัณฑ์ สฺรูป ใน อตฺถโก ๑ ลิงคตฺถ ๑

พระศรีวิราภรณ์ เขมสรโณ วัดพระงาม จ. นครปฐม
 สนามหลวงแผนกบาลี

สัมพันธ์.
 ตรวจแก้.